

Nr 44

Utlåtande i anledning av motion om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för vissa vacciner.

Andra lagutskottet har behandlat en till lagutskott hänvisad motion, I:410, av herr *Nyman*, i vilken hemställts, »att riksdagen måtte anhålla om utredning i syfte att personer som efter läkarordination är i behov av vissa vacciner för att undvika vissa sjukdomstillstånd erhåller ersättning genom allmänna sjukförsäkringen».

Beträffande de skäl motionären anfört till stöd för sitt yrkande får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen från socialstyrelsen.

Gällande bestämmelser

På grund av bestämmelserna om sjukförsäkring i *lagen om allmän försäkring* utges till försäkrad ersättning för kostnader för sjukvård. Detta gäller dock endast beträffande vård som ges i anledning av sjukdom. Där emot avser den allmänna försäkringen inte förebyggande hälsovård.

Läkemedelsförmånerna regleras i en särskild förordning vid sidan av — men med viss anknytning till — den allmänna försäkringen, nämligen *kungl. förordningen den 4 juni 1954 angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel*. Av bestämmelserna framgår att läkemedelsförmån kan utgå endast under förutsättning att den till vilken läkemedel förskrivs lider av sjukdom. Läkemedel som förskrivs enbart i syfte att förebygga sjukdom är således ej förmånsberättigande.

Läkemedelsförmånen innebär vid vissa långvariga och allvarliga sjukdomar — f. n. tjugotre till antalet — kostnadsfrihet för vissa angivna läkemedel. I övrigt rabatteras vid sjukdom priset på läkemedel så, att man vid varje inköpstillfälle ej behöver betala mer än dels ett karensbelopp om högst fem kronor, dels hälften av den del av priset som ligger närmast över karensbeloppet. Den del av priset som överstiger tjugofem kronor rabatteras alltså helt. Förskrivning av kostnadsfritt eller prisnedsatt läkemedel skall som regel ske på därför avsedd receptblankett (läkemedelskort) enligt fastställt formulär.

Särskilda bestämmelser av undantagskaraktär finns i *kungörelsen den*

22 juni 1939 angående kostnadsfritt tillhandahållande av skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn.

Historik

I den *proposition, nr 312 år 1946*, vari förslag till lag om allmän sjukförsäkring ursprungligen förelades riksdagen, anförde *föredragande departementschefen, statsrådet Möller*, rörande försäkringens allmänna innebörd följande.

Socialvårdskommittén har funnit den föreslagna försäkringen böra begränsas till att avse ersättning allenast när försäkrad drabbas av sjukdom. Kostnader, som icke ha sin grund i sjukdom, skola sålunda icke ersättas enligt förslaget. Jag anser det välbetänkt, att den här förevarande försäkringen till en början begränsas till att i stort sett avse allenast de områden och prestationer, som av kommittén föreslagits. Sedan någon erfarenhet vunnits om lagens verkningar, torde spörsmålet om utökande av hjälpformerna få upptagas till omprövning. Detta gäller bland annat de hälsovårdande åtgärderna. Att den förebyggande hälsovården är av särskilt intresse för försäkringen behöver knappast understrykas.

Socialförsäkringsutredningen underströk i sitt år 1952 avgivna betänkande angående sjukförsäkring och yrkesskadeförsäkring (SOU 1952:39) angelägenheten av att frågan om den förebyggande vårdens ställning inom sjukförsäkringen prövades så snart ske kunde. Vid remissbehandlingen av utredningens förslag betonades även från flera håll vikten av att denna fråga snarast upptogs till prövning.

I den *proposition, nr 178 år 1953*, genom vilken vissa förslag till ändringar i den då gällande sjukförsäkringslagen förelades riksdagen, uttalade *föredragande departementschefen, statsrådet Sträng*, att frågan om den förebyggande hälsovården var mycket svårlöst samt anförde vidare:

Sålunda lär det vara meningslöst att sjukförsäkringsvägen finansiera periodiskt återkommande hälsoundersökningar, då någon försäkringsrisk härvidlag ej finnes. De läkarresurser, som kan påräknas för den sjukdomsförebyggande verksamheten, torde även bli begränsade. Jag anser det sålunda inte vara möjligt att utan en ingående undersökning ålägga sjukförsäkringen uppgifter på det sjukdomsförebyggande området. En utredning härom torde böra komma till stånd först sedan den nya försäkringen vunnit en viss stadga.

I *motionerna I:41 och II:47* vid 1956 års riksdag framlades förslag i syfte att möjliggöra läkarvårds- och läkemedelsersättning vid förebyggande vård i viss begränsad omfattning, nämligen till personer, som med till visshet gränsande sannolikhet varit utsatta för smitta av sjukdom, vars utbrott kunde förhindras genom behandling under inkubationsstadiet. Till komplettering av detta förslag framställdes i *motionerna I:127 och II:173* vid samma riksdag ett yrkande av innebörd att bakteriologiska preparat skulle

tillhandahållas till nedsatt pris. Sistnämnda förslag innebar att prisned-sättningen för nämnda preparat skulle tillämpas jämväl vid övriga fall av förebyggande vård samt vid sjukdom.

I sitt av riksdagen godkända *utlåtande 1956:42* ansåg sig *andra lagutskottet* inte kunna tillstyrka bifall till motionerna. Utskottet framhöll emellertid att de i motionerna framlagda förslagen naturligt skulle komma under prövning inom ramen för en utredning angående den förebyggande vårdens ställning över huvud taget inom sjukförsäkringen. Utskottet underströk vikten av att en sådan utredning kom till stånd.

Sjukförsäkringsutredningen tillsattes år 1961. Enligt sina direktiv erhöll den till uppgift bl. a. att utreda frågan om sjukförsäkringens uppgifter på det sjukdomsförebyggande området ävensom att pröva reglerna angående de med sjukförsäkringen sammankopplade läkemedelsförmånerna.

År 1963 väcktes i riksdagen *motioner* med yrkande om förslag rörande ersättning från den allmänna försäkringen för medicin, som av läkare ordinerats i förebyggande syfte. Enligt motionärerna borde frågan om sådan ersättning utbrytas från de andra i sjukförsäkringsutredningens uppdrag ingående spörsmålen och göras till föremål för särskild lagstiftning. I sitt av riksdagen godkända *utlåtande 1963:18* anförde *andra lagutskottet*, efter att ha erinrat om att sjukförsäkringsutredningen enligt sina direktiv skulle överväga bl. a. huruvida sjukförsäkringen borde åläggas uppgifter på det sjukdomsförebyggande området, följande.

Bland de problem som aktualiseras vid övervägandet av förebyggande åtgärder rymmes även frågan om ersättning från sjukförsäkringen för hälso-kontroll. Vidare föreligger nära samband med andra frågor, som övervägas av sjukförsäkringsutredningen, däribland problemet om ersättning för annan vård eller behandling i anledning av sjukdom än läkar- och sjukhusvård. De nu berörda frågorna bör lämpligen upptas till behandling i ett sammanhang. Utskottet finner därför inte skäl till något sådant riksdagens initiativ som föreslås i motionerna.

Sjukförsäkringsutredningen har avgivit tre delbetänkanden, Tandvårdsförsäkring (SOU 1965:4), Läkemedelsförmånen (SOU 1966:28) och Förmåner och avgifter i slutet sjukvård m. m. (SOU 1967:63). I betänkandet angående läkemedelsförmånen föreslogs förbättringar inom ramen för gällande förmånssystem. På grundval av detta förslag genomfördes också under fjolåret betydande förbättringar av läkemedelsförmånen (prop. 1967:135, 2LU 1967:58, rskr. 338). Utredningen tar inte i betänkandet upp spörsmålet om tillhandahållande av läkemedel i förebyggande vård. Detta problem säger sig utredningen ha för avsikt att behandla i samband med övriga frågor rörande den förebyggande vården.

Motionen

Motionären påpekar, att en del personer är beroende av och har stora

kostnader för regelbunden vaccinering i sjukdomsförebyggande syfte men att gällande bestämmelser inte medger nedsättning av priset på vacciner i sådana fall. Såsom exempel nämnes personer som är beroende av vaccin för att motverka oförmåga att bilda antitoxiner. Dessa personer utsätts lätt för varbildningar (stafylokockinfektioner) med åtföljande insufficienstillstånd, om vaccinet i fråga inte regelbundet används. Enligt motionären är det en principiell fråga om nämnda svaghetstillstånd skall betraktas som en sjukdom eller ej.

Remissyttrande

Socialstyrelsen anför följande.

Vaccinering sker i övervägande antalet fall som profylaktisk åtgärd mot vissa mer eller mindre allvarliga sjukdomar. Skyddseffekten av vaccinering varierar dock avsevärt mellan olika vacciner. I princip omfattas inte läkemedel som ordineras i profylaktiskt syfte av kungl. förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel. I vissa fall kan det dock råda tveksamhet om huruvida syftet med vaccinering är icke blott rent profylaktiskt utan även terapeutiskt. Den av motionären avsedda vaccineringen vid varbildande stafylokockinfektioner i huden torde utföras i även terapeutiskt syfte. Det är bekant att sådan vaccinering i vissa fall har god effekt men långt ifrån samtliga fall uppnår en påvisbar förbättring. För närvarande föreligger inga utförda kliniska kontrollundersökningar beträffande effekten av vaccinering mot stafylokockinfektioner. Det är därför tveksamt om botande eller lindrande effekt på sjukdom eller med sjukdom jämförbart tillstånd kan erhållas av vaccinering och det är osäkert om de effekter, som eventuellt uppnås i ett begränsat antal fall, är en följd av enbart vaccineringen.

Under hänvisning till det ovan anförda finner socialstyrelsen det för närvarande inte påkallat att föreslå vare sig generell rabatt eller kostnadsfrihet för vissa sjukdomsförebyggande vacciner. Styrelsen har dock för avsikt att i samråd med medicinsk expertis ytterligare utreda frågan huruvida vaccinterapi vid vissa sjukdomstillstånd är medicinskt ändamålsenlig samt huruvida eventuell ersättning genom allmänna sjukförsäkringen för vaccinbehandling kan tänkas motiverad.

Utskottet

Den allmänna sjukförsäkringen omfattar vård som ges i anledning av sjukdom men däremot inte förebyggande hälsovård. I överensstämmelse härmed gäller att läkemedelsförmånen enligt förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel endast kan utgå under förutsättning att den till vilken läkemedel förskrivs lider av sjukdom.

I motionen begärs utredning syftande till att läkemedelsförmåner skall tillkomma även personer som är i behov av vaccinbehandling för att undgå att drabbas av vissa sjukdomstillstånd.

1961 års sjukförsäkringsutredning, som enligt sina direktiv skall utreda

bl. a. frågan om sjukförsäkringens uppgifter på det sjukdomsförebyggande området, kommer att i samband därmed behandla spörsmålet om tillhandahållande av läkemedel i förebyggande vård.

Socialstyrelsen har i remissyttrande över motionen förklarat, att styrelsen avser att i samråd med medicinsk expertis ytterligare utreda frågan huruvida vaccinterapi vid vissa sjukdomstillstånd är medicinskt ändamålsenligt samt huruvida eventuell ersättning genom den allmänna sjukförsäkringen för vaccinbehandling kan tänkas motiverad.

Spörsmål av den art som aktualiserats av motionären kommer således att bli föremål för övervägande i utredningssammanhang. På grund härav erfordras inte något riksdagens initiativ i anledning av motionen. Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion, I:410, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 maj 1968

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s), fru Carlqvist (s), herrar Hübinette (h), Edström (fp), Högström (s), Erik Filip Petersson (fp)*, Ivar Andersson (s) och fru Nilsson (cp);

från andra kammaren: herr Rimmerfors (fp), fru Ekendahl (s), herrar Johansson i Södertälje (s), Fredriksson (s), Gomér (cp), Ringaby (h), Jonsson (fp) och Göransson (s)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.